

حکمت مخفی بودن شب قدر/ قرائن حکایت از اهمیت شب بیست و سوم دارند

به گفته یک مدرس حوزه علمیه، حکمت مخفی داشتن شب قدر این است که مردم شب‌های بیشتری را احیا بدارند و این مخفی بودن با ابهام در مورد صلاة وسطی و مخفی بودن اولیاء خدا در میان بندگان قیاس شده است.

به گفته یک مدرس حوزه علمیه، حکمت مخفی داشتن شب قدر این است که مردم شب‌های بیشتری را احیا بدارند و این مخفی بودن با ابهام در مورد صلاة وسطی و مخفی بودن اولیاء خدا در میان بندگان قیاس شده است.

حجت‌الاسلام و المسلمین سیدمهدی حائری قزوینی، مدرس حوزه و پژوهشگر علوم و معارف اسلامی در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، به بیان نکاتی در خصوص شب قدر و حکمت نامشخص بودن زمان دقیق آن پرداخت. حجت‌الاسلام حائری در ابتدا با اشاره به فرازهایی از قرآن که در بیان اهمیت شب قدر سخن گفته است، عنوان کرد: اهمیت شب قدر در قرآن در چند جا بیان شده است. یکی در سوره مبارکه قدر است و دیگری در سوره مبارکه دخان. در اوائل سوره مبارکه دخان خداوند می‌فرماید «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ؛ [که] ما آن را در شبی فرخنده نازل کردیم، [زیرا] که ما هشداردهنده بودیم» (دخان/3).

برکات شب قدر برای همه موجودات عالم است
وی با بیان این که برکات شب قدر برای همه موجودات عالم و به ویژه برای انسان‌هاست، اظهار کرد: انواع انسان‌ها، از برترین انسان‌ها گرفته تا پست‌ترین و پائین‌ترین آن‌ها از این شب بهره‌مند می‌شوند.
آثار و برکات شب قدر برای طبقات مختلف مردم

حائری در مورد برکات این شب برای چهار طبقه از افراد بیان کرد: برکات این شب برای برترین انسان‌ها یعنی حجت‌های الهی به واسطه الهام علوم و حقایق و کشف بعضی از اسرار و حقایق است. از برای عابدان نیز برکات شامل درصد قبولی بالا و پاداش فراوان و چند برابر شدن ثواب اعمال آن‌ها نسبت به سایر اوقات است. نسبت به گناهکاران نیز این است که در شب قدر توبه آنان پذیرفته می‌شود. برای دعاکنندگان و حاجت‌خواهان نیز برکت شب قدر این است که دعای آن‌ها اجابت می‌شود و خواسته‌های آن‌ها برآورده می‌گردد. این خلاصه‌ای از آثار و برکات شب قدر است که خداوند متعال در این شب مقرر داشته است.

این پژوهشگر علوم و معارف اسلامی همچنین با اشاره به مقدر شدن تمام امور مربوط به یک سال آینده در شب قدر، گفت: جزئیات و خصوصیات و موارد معین و مشخص حوادث و رویدادهایی که در عالم واقع می‌شود، روزی‌های بندگان و اجل‌های آن‌ها و این که چه افرادی بناست به حج مشرف شوند، این‌ها همگی در شب قدر تقدیر می‌شود. این‌ها خلاصه‌ای است از اهمیت و عظمت شب قدر که در قرآن کریم با این تعبیر از آن یاد شده است که شب قدر از هزار ماه برتر است و عبادت در این شب از عبادت شبی که شب قدر نباشد برتر است.

وی در مورد این که شب قدر چه شبی است و آیا در روایات اهل بیت (ع) راجع به آن اشاره‌ای یا تصدیقی شده است یا نه، بیان کرد: به طور کلی در روایات شیعیان این شب به سه شب نوزدهم و شب بیست و یکم و شب بیست و سوم تفسیر شده و تعیین شده است. روایاتی که از ائمه اطهار (ع) در این زمینه نقل شده متعدد است و در بعضی از این روایات هر سه شب را فرموده‌اند؛ با این توضیح که هر شبی یک بخش و یک قسمت یا یک مرحله از برنامه‌ها تعیین و مقرر می‌شود.

روایتی از امام صادق (ع) در باب قدر هر یک از شب‌های مشهور به قدر/ تقسیم مراحل تقدیر در سه شب
وی به عنوان مثال به روایتی که اسحاق بن عمار از امام صادق (ع) نقل کرده است اشاره کرد و گفت: در این روایات آمده است که در شب نوزدهم افرادی که بناست به حج مشرف شوند، تشریف‌شان مقرر می‌شود. همچنین گفته شده است که در این شب مشیت‌های الهی نسبت به امور شدنی و نشدنی، یعنی اموری که باید واقع بشود و اموری که واقع نخواهد شد، در شب نوزدهم جمع‌آوری و به اصطلاح آماده‌سازی می‌شود. در این روایت آمده است که شب بیست و یکم شب تفکیک و جداسازی امور خواهد بود و اموری که به طور محکم و مسلم شدنی است، در شب بیست و یکم مقرر می‌شود و شب بیست و سوم نیز شب تنفیذ این امور از سوی خداوند متعال است و خدا در آن شب امضا می‌کند که این امور واقع شدنی است.

به جای آوردن چهار شب احیاء؛ پاسخ امام صادق (ع) به شخصی که عذر دیده نشدن هلال ماه داشت
وی افزود: بعضی روایات هستند که امام در جواب راوی‌ای که از شب قدر سؤال می‌کند، می‌فرمایند که در دهه آخر ماه مبارک رمضان است و بعضی هم به صورت تردید دو شب بیست و یکم و شب بیست و سوم را ذکر کرده‌اند. در این جا روای می‌گوید که آن شب را برای من تعیین کنید و امام صادق (ع) پاسخ می‌دهد «که چه باکی است که تو دو شب را احیا بداری!». همچنین در روایتی است که شخص می‌گوید: ممکن است هلال ماه در بلاد ما دیده نشود! و حضرت می‌فرمایند که «خوب است که در چهار شب اعمال احیاء را به جا بیاوری».

نشانه‌ها و روایات نشان‌دهنده اهمیت شب بیست و سوم/ روایت جهنی و روایت علامات الظهور
حائری با اشاره به بعضی از روایات تعیین و بعضی نشانه‌ها که از آن‌ها استفاده می‌شود که شب بیست و سوم از سایر شب‌ها

اهمیت بیشتری دارد، بیان کرد: پیغمبر اکرم(ص) در شب بیست و سوم بیشتر اهتمام داشتند که اهل خانه استراحت نکنند و به عبادت بپردازند و همچنین حضرت فاطمه(س) نیز در این شب اگر اهل منزلشان خسته می‌شدند و کسالتی برای آنها احیاناً دست می‌داد، حضرت با پاشیدن آبی به صورت آنها، آنها را هشیار می‌کردند و برای عبادت بیشتر تا موقع طلوع فجر آماده می‌کردند.

وی ادامه داد: همچنین روایت دیگری هست معروف به روایت جهنی که عبدالله بن انیس انصاری یکی از اصحاب پیغمبر اکرم(ص) که به خاطر این که چوپان بوده و یا دارای احشامی بوده است در بیرون شهر مدینه زندگی می‌کرده است از پیغمبر اکرم(ص) می‌خواهد که با توجه به این که ممکن است آمدن و رفتن برایش سخت باشد و نتواند که در تمام مدت سال جز یک شب مشرف شود، شب قدر را برایش تعیین کنند تا بیاید و از فیوضات آن کاملاً برخوردار شود، حضرت شب بیست و سوم را برای جهنی بیان کردند و فرمودند که نزدیک بیا و آهسته گفتند که شب بیست و سوم ماه مبارک رمضان را به شهر مدینه بیا و آن را احیاء بدار.

مؤلف برخی از مقالات دائرة المعارف تشیع همچنین به روایتی که علامات مهم ظهور امام زمان(عج) را بیان کرده است نیز استناد کرد و گفت: این روایت که علائم حتمیه ظهور حضرت را بیان فرموده می‌گوید که در شب بیست و سوم ماه مبارک رمضان سحرگاهان به نام امام زمان(عج) اعلام می‌شود و ظهور امام ندا می‌شود. این روایت در کتاب غیبت شیخ طوسی و اکمال الدین شیخ صدوق نقل شده و روایتی معتبر است که اشاره‌ایست به عظمت و اهمیت شب بیست و سوم ماه مبارک رمضان.

دلیل پنهان داشتن شب قدر

حائری در مورد حکمت مخفی داشته شدن شب قدر نیز بیان کرد: حکمت آن این است که مردم بیشتر به عبادت ترغیب شوند و شب‌های بیشتری را احیا بدارند تا به ثواب و پاداش فزون‌تری از سوی خداوند متعال نائل گردند؛ چرا که این شب‌ها شب‌های دعا و استغاثه به درگاه خداوند است.

این محقق و پژوهشگر علوم و معارف اسلامی در پاسخ به این پرسش که آیا مقصود از نگفتن و مشخص نکردن صرفاً انجام عبادت بیشتر یا کسب آمادگی بیشتر بوده است، اظهار کرد: برای دلیل پنهان گذاشته شدن شب قدر چند حکمت ذکر شده و آن را به ابهام در مورد صلاة وسطی، ابهام در مورد ساعتی از روز جمعه که دعا در آن مستجاب است و مخفی بودن اولیاء خدا در میان بندگان قیاس کرده‌اند.

حائری با اشاره به اختلافی که در مورد مصداق صلاة وسطی وجود دارد عنوان کرد: صلاة وسطی یکی از نمازهای پنجگانه است که در قرآن کریم خداوند متعال به طور جداگانه آن را تأکید فرموده است که «حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ» در تمامی نمازها و [بویژه] نماز میانه مراقب باشید و فروتنانه برای [پرستش و عمل به دستورات] خدا بپاییزید.» (بقره/238). در مورد صلات وسطی در روایات اختلاف هست و بعضی از علما می‌گویند که این نماز مخفی داشته شده است برای این جهت که مردم فقط آن نماز را نخوانند و بقیه نمازها را سهل‌انگاری کنند. بنابراین برای این که مردم تمام نمازهای یومیه را مورد اهتمام قرار دهند.

وی ادامه داد: در روایات آمده که ساعت خاصی هست در روز جمعه که دعا در آن حتماً مستجاب است، اما آن ساعت را تعیین نکرده‌اند. در واقع این ساعت را به طور وضوح بیان نفرموده‌اند تا این که مردم در تمام ساعات جمعه به عبادت و دعا بپردازند. همچنین مخفی بودن شب قدر مانند مخفی داشتن اولیاء خدا در بندگان است تا این که مردم به هیچ کس بی‌احترامی نکنند و هتک حرمت به احدی نداشته باشند و افراد ناشناس را احتمال بدهند که این افراد ممکن است از اولیاء خدا باشند و به همه افراد احترام کنند. این‌ها بعضی از حکمت‌هایی است که در کلمات بزرگان هست و تذیراتی است که راجع به مخفی نگه‌داشتن شب قدر ذکر شده است.

اهتمام به دعا برای تعجیل در فرج امام زمان(عج) در این شب‌ها از ما خواسته شده است

حائری با اشاره به این مطلب که فرموده‌اند که یکی از نشانه‌های حتمی ظهور در شب بیست و سوم ماه مبارک رمضان روی می‌هد، گفت: اهتمام به دعا برای تعجیل در فرج امام زمان(عج) در این شب‌ها از ما خواسته شده است.

این مدرس حوزه علمیه افزود: در همه اوقات طبعاً این توصیه و سفارش از معصومین(ع) هست، اما به طور خاص در این شب‌های احیاء روایاتی وارد شده است که از جمله توصیه به دعایی است که تحت عنوان دعای فرج الان بحمدلله فراگیر شده است و همگان آن را می‌خوانند.

حائری با ارائه توضیحی در مورد این دعا گفت: این دعا در روایت‌هایی از چند نفر از ائمه(ع) نقل شده است. در متن اصلی این دعا نام حجت‌بن‌الحسن(ع) نیست، بلکه نام فلان بن فلان آمده است و در هر زمانی شیعیان با خواندن آن برای امام آن زمان دعا می‌کرده‌اند و به آن اهتمام داشته‌اند و الان در این زمان نیز ما وظیفه داریم که در همه اوقات به آن اهتمام داشته باشیم؛ چنان که حضرت فرمودند که در قیام و قعود و رکوع و سجود و در هر وقتی از اوقات زمان خودت این دعا را مداومت کن.

وی افزود: دعای «اللهم کن لولیک الحجت بن الحسن» در واقع دعا برای فرج و گشایش ائمه معصومین(ع) و رسیدن دوران حکومت حقه آنان است، پس باید شیعیان به آن اهتمام کنند.